

Läroplanskoppling
finns på sista sidan

Lärarhandledning

År 1620 till 1789 - Från socker till uppror

Längd: 52 min

Ålder: 14 år och uppåt

Ämne: Historia, Samhälls-
kunskap, Geografi

Språk: Engelskt tal med val-
bar svensk text

Produktionsland:
Frankrike, 2017

Svensk distribution:
Filmo, 2019

Ansvarig utgivare:
Sandra Ortíz del Gaiso

Filmnr: EDU0143

Nyckelord

slavhandel från Afrika
sockerkriget
produktion och export
1600-1700-talet
abolitionism

Filmserien om slaveriets historia är indelad i fyra delar som följer fyra olika tidsepoker som steg för steg följer utvecklingen av slavhandeln från antiken fram till våra dagar. Vi får se hur slavhandeln förändras över tid och förflyttas från svarta havet till den afrikanska kontinenten där man menar att rasismen skapas av slaveriet och inte tvärtom. När väl slavhandeln etablerats i Afrika och domineras av européerna förändras hela kontinenten söder om Sahara.

Portugiserna exporterar sitt sockerrörskoncept till Brasilien och Karibien vilket medför att 30 miljoner slavar deporteras från Afrika över Atlanten. Även England, Frankrike och Nederländerna ger sig in på denna lönsamma marknad eftersom Europa är en omättad marknad på socker. Hur det här påverkar slavernas liv och Centralafrikas befolkning får vi med obehag reda på. Under denna tid växer den första utstuderade "rasbiologin" fram i och med slavhandel med människor från olika stammar. Mot slutet av 1700-talet växer förståelsen över slavernas liv och slaveri förbjuds i den västra delen av Europa.

Referat för filmen finns på nästa sida.

Referat

Slaveriets historia: År 1620 till 1789 - Från socker till uppror

I denna tredje film får vi följa hur slavhandeln expanderar explosionsartat i och med kolonialiseringen av Karibien. Portugiserna hade som man kan se i film 2 experimenterat med sockerrörsplantage på bland annat ön Sao Tomé, detta hade visat sig vara ytterst lönsamt och man exporterade konceptet till Brasilien och de karibiska öarna. Profitjakten leder till att minst 30 miljoner afrikaner förslavas och deporteras till den nya världen. I början av filmen får vi uppleva de arkeologiska utgrävningarna av ett antal slavgravar. Benresterna visar på deformationer som uppstått ur omänskligt hårt arbete och att de flesta dött i 30-årsåldern. Efterfrågan på socker i Europa var enormt och det var denna efterfrågan som drev på hela slavhandeln, nästan 75% av alla slavar som skeppades över atlanten förslavades på grund av socker. Vi får se en kortare exposé över sockrets framfart i Europa och hur lönsam denna handel var.

Portugal var till en början den största aktören i sockerbranschen, detta kom dock att förändras under vad de i filmen kallar för sockerkriget. Nederländerna, England och Frankrike gav sig in på marknaden och tog över de karibiska öarna där de anlade sockerplantage, något som ledde till en än större konkurrens och än större efterfrågan på slavarbetskraft. Arbetet på plantagen var så extremt hårt för både män och kvinnor att de i snitt endast överlevde i 8 - 10 år och på grund av det extrema arbetet kvinnor utförde överlevde ytterst få barn. När åtgången på slavar var så stor, de betraktades som verktyg eller boskap, fortsatte efterfrågan att öka. Vi får sedan se hur hela Storbritanniens och stora delar av västvärldens välbefinnande går att härleda till exploateringen av slavarbetskraft. Sockerkriget var inte enbart en ekonomisk affär, regelrätta strider ute på haven förekom mellan de olika stormakterna.

Under 1600 och 1700 – talen befäste de europeiska staterna sin närvaro i Afrika genom att bygga stora stenfort vid handelsknutar längs Afrikas kust. De afrikanska staterna blev mer och mer beroende av slavhandel och försvagades, något som utnyttjades. Samhällena i Ekvatorialafrika blev allt mer utarmade när de mest attraktiva, unga och friska, fördes bort i

slaveri. Även afrikanska slaventreprenörer agerade på slavmarknaden och kunde bli oerhört rika på den lukrativa handeln. Grymheterna runt handeln blir tydlig när bland annat en sådan skrupelfri entreprenör berättar sin historia. Avhumaniseringen av slavarne blir extra tydlig när instruktioner om hur man packar ett skepp med så många slavar som möjligt visas samtidigt som man även beskriver levnadsvillkoren för de olyckliga.

Olika forskare berättar sedan hur den transatlantiska slavhandeln skapade den moderna rasismen genom att kategorisera människor genom att använda olika fysiska attribut, raskategorier uppstår och används än idag. Vi får sedan se hur denna rasism institutionaliseras på plantagen i den nya världen och hur detta leder till en allt grymmare behandling av slavarne, tortyr och otroligt lidande blev vardagsmat. Makthavarna försökte stävja våldet genom lagstiftning men detta fick i princip motsatt effekt då detta omänskligförklarade slavarne. I slutet av filmen får vi både följa det som spanjorerna kallade för förvildad boskap, dvs förrymda slavar, samt hur en växande rörelse av abolitionister växer fram framförallt i Storbritannien. Människor i Västeuropa börjar betrakta slavhandel och slaveri som något omoraliskt. Filmen avslutas med att slavhandeln förbjuds men slaveriet i sig fortsätter att finnas till i länder runt om i världen.

Arbeta med filmen

Slaveriets historia: År 1620 till 1789 - Från socker till uppror

Före filmvisning

Innan filmerna kan man undersöka hur många slavättlingar det lever i de olika amerikanska länderna. Det skiljer sig ganska mycket från land till land, detta kommer filmen att svara på efterhand. Detta är av intresse för alla tre ämnen och man kan använda olika förklaringsmodeller. Hur är det nu? Finns det skillnad på hur dessa människor lever? Socioekonomiskt, kulturellt, politiskt.

Skribenten tänker sig här att man kan jämföra forna slavländers mot andra länders kultur och politik både innan och efter filmen för att på så vis visa på hur mycket slavhandeln påverkat många samhällen under hundratals år och fortfarande gör idag. Samhällsstrukturen i USA ser exempelvis väldigt annorlunda ut jämfört med hur det ser ut i exempelvis Kanada eller i Norge.

Tag tillsammans reda på vad som är stora importvaror i Sverige och Europa just nu. Finns det anledning att tro att produktionen på något sätt är oetisk även idag.

Frågor efter filmvisning

1. På vilket sätt kan man säga att slaveriet utvecklar vad vi idag kallar för rasism?
2. Beskriv hur rasism och den allt sämre behandlingen av slavpopulationen hänger samman.
3. Hur påverkar slavhandeln de lokalsamhällen där slavarerna kommer ifrån?
4. Varför är ön Sao Tomé så viktig när man pratar om slaveriets historia?
5. Beskriv sockerkriget med termer som produktion, import, ekonomisk vinst, kolonialism.
6. Hur ser sambandet mellan sockerrör och slaveriets utveckling ut?
7. Förklara påståendet: Slavar, dåtidens energikälla. (Tål att jämföras med dagens energikälla: råolja.)
8. Varför och hur lyckades "vildarna" att kriga till sig sin frihet?
9. Hur rättfärdigade man slaveri och slavhandel under 1700- och 1800-talet efter upplysningen?
10. Finns det arbetsförhållanden idag som vi vet om, som vi konsumenter blundar för i vår iver att konsumera så billigt som möjligt?

Arbete efter filmen

Enskild uppgift:

Högstadiet, historia: Undersök om Sverige också gav sig in i sockerkriget och hur det gick. Skriv en kort redovisning med källor inkluderat.

Gymnasiet, samhällskunskap: Nästan överallt i världen är mörkhyade människor utsatta för diskriminering enbart för sin hudfärg. Går det att se något samband till slaveriets historia? När, hur och varför uppstod rastänkande? Ta både ekonomiska, religiösa och politiska faktorer i beaktande.

Gruppuppgifter:

1. Beskriv hur konsumtionsmönster i Europa kom att betyda så mycket för slavhandelns utveckling. Förklara vilka marknadsekonomiska mekanismer som triggas och berätta i kronologisk ordning vad som händer och vad som orsakar vad.
2. Hur ser det ut idag? Styr marknadskrafterna lika mycket nu som då? Beskriv hur ni själva eller människor i er närhet bidrar till att främja ett system där barnarbete och slaveri fortfarande är ett vanligt förekommande fenomen. Tänk på hur ni själva och människor i allmänhet konsumerar. Finns det likheter? Går det att dra några paralleller?
3. I exempelvis USA är det förbjudet att diskriminera människor utifrån en mängd olika faktorer. Trots olika lagar och förordningar fortsätter landet att vara segregat. Det är likadant i Sydafrika där den svarta befolkningen är i majoritet. I USA avskaffades raslagarna på 1960-talet och i Sydafrika avvecklades apartheid så sent som 1994. Hur kommer det sig att det fortfarande förekommer diskriminering och så enormt stora socioekonomiska skillnader mellan olika befolkningsgrupper?
4. Går det att se några samband mellan hur Afrika idag och dess historia berättad ur slaverinarrativet i filmen? Hur ser infrastrukturen ut och vilket är dess primära syfte? Finns det motsättningar i och mellan afrikanska stater som går att härleda bakåt i tiden? Hur ser det europeiska inflytandet ut idag? Vilka språk talar man? Hur ser gränserna mellan de afrikanska länderna ut?

Sök vidare

Slaveriets historia: År 1620 till 1789 - Från socker till uppror

Länktips

Världens Historia

[Så startade kampen mot slaveriet](#)

Svenska Dagbladet

[Samlade artiklar om slaveri](#)

Regeringskansliet

[Sök: mänskliga rättigheter i Sverige](#)

Populär Historia

[Medborgarrättsrörelsen i USA](#)

Svenska Dagbladet

[Skolsegregation lever kvar i USA - 50 år efter lag](#)
[Inte mycket har hänt sedan HD avskaffade rasdiskriminering](#)

Svenska Dagbladet

[FN-rapport: Israel har infört apartheid](#)

Mises

[Tio anledningar att inte avskaffa slaveri](#)

Populär Historia

[Slavhandeln över Atlanten](#)

Wikipedia

[Svenska Sankt Barthélemy](#)

S:t Barthelemysällskapet

[St Barth under Sverigetiden](#)

Studiebesök

Etnografiska museet, Stockholm

Läs mer: varldskulturmuseerna.se

Norrköpings konstmuseum

Utställning: [Carl Johan De Geer – Släkten och slaverna](#)

Läroplanskoppling

Slaveriets historia: År 1620 till 1789 - Från socker till uppror

Filmen *Slaveriets historia* passar bra för undervisning i ämnena historia och samhällskunskap i grundskolan och gymnasiet och i viss mån geografi. Nedan förslag på centralt innehåll från Lgr11 och gy11, se www.skolverket.se.

Historia, åk 7-9, syfte

- Genom undervisningen ska eleverna ges möjlighet att utveckla sin historiska bildning och förmåga att använda historia som en referensram för att förstå frågor som har betydelse för nuet och framtiden, samt för att analysera historiska förändringsprocesser ur olika perspektiv.
- Eleverna ska också ges möjlighet att utveckla förståelse av olika tiders levnadsvillkor och förklara människors roller i samhällsförändringar.
- Undervisningen ska bidra till insikt i att varje tids människor ska förstås utifrån sin tids villkor och värderingar.
- Undervisningen ska därför ge eleverna möjlighet att utveckla förståelse av och värdera hur olika människor och grupper i tid och rum har använt historia, samt möjlighet att reflektera över kulturarvets betydelse för identitets- och verklighetsuppfattning.

Historia, åk 7-9, centralt innehåll

Forna civilisationer, från förhistorisk tid till cirka 1700

- Jämförelser mellan några högkulturers framväxt och utveckling fram till 1700-talet, till exempel i Afrika, Amerika och Asien.
- Vad historiska källor från någon högkultur, till exempel i Asien eller Amerika, kan berätta om likheter och skillnader i levnadsvillkor för barn, kvinnor och män.

Hur historia används och historiska begrepp

- Hur historia kan användas för att skapa eller stärka nationella identiteter.
- Hur historia kan användas för att förstå hur den tid som människor lever i påverkar deras villkor och värderingar.
- Vad begreppen kontinuitet och förändring, förklaring, källkritik och identitet betyder och hur de används i historiska sammanhang.
- Några historiska begrepp, till exempel antiken, mellankrigstiden, efterkrigstiden och kalla kriget samt olika syn på deras betydelser.

Historia, 1a1, 50p

Centralt innehåll

- Den europeiska epokindelningen utifrån ett kronologiskt perspektiv. Förhistorisk tid, forntiden, antiken, medeltiden, renässansen och upplysningstiden med vissa valda förändringsprocesser och fördjupningar.
- Historiskt källmaterial som speglar människors roll i politiska konflikter, kulturella förändringar eller kvinnors och mäns försök att förändra sin egen eller andras situation. Olika perspektiv utifrån till exempel social bakgrund, etnicitet, generation, kön och sexualitet.

Historia, 1a2, 50p samt 1b 100p

Centralt innehåll

- Olika historiska frågeställningar och förklaringar när det gäller långsiktiga historiska förändringsprocesser i ett kronologiskt perspektiv som speglar både kontinuitet och förändring, till exempel befolkningsutveckling, statsbildning, jordbrukets utveckling och olika syn på människors värde, på makt och på könsmönster.
- Industrialisering och demokratisering under 1800- och 1900-talen i Sverige och globalt samt viktiga globala förändringsprocesser och händelser, till exempel migration, fredssträvanden, resursfördelning och ökat välstånd, teknisk utveckling, internationellt samarbete, mänskliga rättigheter och jämställdhet men också kolonialism, diktaturer, folk mord och konflikter. Långsiktiga historiska perspektiv på förändrade maktförhållanden och olika historiska förklaringar till dem.
- Hur individer och grupper använt historia i vardagsliv, samhällsliv och politik. Betydelsen av historia i formandet av identiteter, till exempel olika föreställningar om gemensamma kulturarv.

Historia 2a, 100p samt 2b, 100p

Centralt innehåll

- Tematiska fördjupningar när det gäller historiska frågeställningar av betydelse för individer, grupper och samhällen,

Läroplanskoppling

Slaveriets historia: År 1620 till 1789 - Från socker till uppror

till exempel lokalhistoria, global migration och kulturmöten, olika historiska världsbilder, synen på jämställdhet och människors värde, moderna mediers framväxt samt resursutnyttjande och människors förhållande till naturen.

- Historiska begrepp och förklaringsmodeller och deras tillämpning på olika historiska frågeställningar.
- Hur historia används inom olika kulturformer. Betydelsen av olika historiska teman inom olika genrer, till exempel film, litteratur och musik samt inom olika former av ungdomskultur.

Historia 3, 100p

Centralt innehåll

- Någon global förändringsprocess under 1800- och 1900-talen. Dess konkreta förlopp samt konsekvenser för samhällen, grupper och individer på regional eller lokal nivå.
- Hur historia används inom kulturarvssektorn, till exempel arkiv, bibliotek och museer utifrån ett regionalt eller lokalt perspektiv.

Samhällskunskap, åk 7-9, syfte

- Genom undervisningen ska eleverna ges möjlighet att utveckla en helhetssyn på samhällsfrågor och samhällsstrukturer. I en sådan helhetssyn är sociala, ekonomiska, miljömässiga, rättsliga, mediala och politiska aspekter centrala.
- Undervisningen ska ge eleverna förutsättningar att se samhällsfrågor ur olika perspektiv. På så sätt ska eleverna utveckla förståelse för sina egna och andra människors levnadsvillkor och betydelsen av jämställdhet.
- Reflektera över hur individer och samhällen formas, förändras och samverkar, analysera och kritiskt granska lokala, nationella och globala samhällsfrågor ur olika perspektiv och reflektera över mänskliga rättigheter samt demokratiska värden.

Samhällskunskap, åk 7-9

Rättigheter och rättsskipning

- Hur mänskliga rättigheter kränks i olika delar av världen.

Samhällsresurser och fördelning

- Hur länders och regioners ekonomier hänger samman och

hur olika regioners ekonomier förändras i en globaliserad värld.

- Skillnader mellan människors ekonomiska resurser, makt och inflytande beroende på kön, etnicitet och socioekonomisk bakgrund. Sambanden mellan socioekonomisk bakgrund, utbildning, boende och välfärd. Begreppen jämlikhet och jämställdhet.

Samhällskunskap, 1b, 100p

Centralt innehåll

- Grupper och individers identitet, relationer och sociala livsvillkor med utgångspunkt i att människor grupperas utifrån kategorier som skapar både gemenskap och utanförskap.

Samhällskunskap, 2, 100p

Centralt innehåll

- Nationalekonomiska teoris framväxt och genomslagskraft utifrån historiska villkor och motsättningar, till exempel merkantilism, ekonomisk liberalism, marxism, keynesianism och monetarism. Frågor om tillväxt, makt, inflytande, ett hållbart samhälle, digitalisering, miljö och resursfördelning i relation till de ekonomiska teorierna.
- Det nutida samhällets politiska utveckling utifrån historiska ideologiska villkor, till exempel mänskliga rättigheter, nationalism, kolonialism och jämställdhet, i relation till maktfördelning och ekonomiska villkor. Frågor om aktörens handlingsfrihet kontra strukturella villkor.
- Tematisk fördjupning i samhällsfrågor.
- Tillämpning av samhällsvetenskapliga begrepp, teorier, modeller och metoder i arbetet med komplexa samhällsfrågor.

Samhällskunskap, 3, 100p

Centralt innehåll

- Globalisering och dess betydelse utifrån ett demokratiskt, ekonomiskt och politiskt perspektiv samt för individer, grupper och nationer. Analys av utmaningar som individen, nationen och jorden står inför i en globaliserad värld.
- Tillämpning av samhällsvetenskapliga begrepp, teorier, modeller och metoder i arbetet med komplexa samhällsfrågor.

Läroplanskoppling

Slaveriets historia: År 1620 till 1789 - Från socker till uppror

Syfte för samtliga Samhällskunskapskurser, Gy11

- Undervisningen i ämnet samhällskunskap ska syfta till att eleverna breddar, fördjupar och utvecklar kunskaper om människors livsvillkor med utgångspunkt i olika samhällsfrågor. Politiska, sociala och ekonomiska band sammanlänkar i dag människor i olika samhällen över hela världen. I undervisningen ska eleverna ges möjlighet att utveckla kunskaper om frågor som berör makt, demokrati, jämställdhet och de mänskliga rättigheterna.
- Kunskaper om historiska förutsättnings betydelse för dagens samhälle samt om hur olika ideologiska, politiska, ekonomiska, sociala och miljömässiga förhållanden påverkar och påverkas av individer, grupper och samhällsstrukturer.
- Förmåga att analysera samhällsfrågor och identifiera orsaker och konsekvenser med hjälp av samhällsvetenskapliga begrepp, teorier, modeller och metoder.

Geografi, åk 7-9

Syfte

- Utveckla förmåga att analysera hur naturens egna processer och människors verksamheter formar och förändrar livsmiljöer i olika delar av världen,
- Utveckla förmåga att göra geografiska analyser av omvärlden och värdera resultaten med hjälp av kartor och andra geografiska källor, teorier, metoder och tekniker.

Geografi, åk 7-9, centralt innehåll

Livsmiljöer

- Jordens klimat- och vegetationszoner samt på vilka sätt klimatet påverkar människors levnadsvillkor.
- Var olika varor och tjänster produceras och konsumeras samt hur varor transporteras. Hur människors försörjning och handelsmönster har förändrats över tid.

Miljö, människor och hållbarhetsfrågor

- Förekomst av och orsaker till fattigdom och ohälsa i olika delar av världen.